

INDHOLD

I begyndelsen var ordet – kommunikationens verdenshistorie

Jørn Bie

Forlagsredaktion og redigering: Gitte Larsen
Cover og layout: Stine Skøtt Olesen
Illustration og foto: Jørn Bie

Trykt hos IBX, www.ibxpress.dk
Printed in Denmark 2011
1. udgave, 1. oplag
ISBN: 978-87-994785-0-7

Kopiering fra denne bog må kun finde sted ifølge aftale med Copy-Dan. Enhver anden udnyttelse uden forlagets skriftlige samtykke er forbudt ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

© 2011, HOUSE OF FUTURES PRESS, København

HOUSE OF FUTURES PRESS
House of Futures
Nybrogade 26a
DK – 1203 København K.
www.hofpress.dk
hofpress@houseoffutures.dk

Bogen er udgivet med støtte fra Nordea-fonden

5	PÅ SIN RETTE PLADS Forord v/ Vagn Petersen, TV2 ØST	85	Landskabets gåder – ordets kærlighed Af Hans-Ole Hansen
7	ALTING HÆNGER SAMMEN Intro v/ kunstmaler Jørn Bie	89	Ordene binder os sammen Af Henrik Volmer
10	OTTE PANELER	93	Hvordan ved du, at du ved? Af Kirsten Brabrand
12	Hvem er hvem?		
22	DET NYE MENNESKE Interview med Jørn Bie	97	Tid til oplysning Af Troels Mylenberg
28	UDSNIT OG NEDSLAG Med kunstnerens billedtekster	101	Storbyens sirener Af Madeleine Kate McGowan
61	13 PERSPEKTIVER PÅ KOMMUNIKATION	105	Er "ordet" begyndelsen? Af Martin Spang Olsen
63	Universets tone Af Sascha Amarasinha	109	Sprogets stof Af Ole Lauth
67	Brevet til mig selv Af Ole Fogh Kirkeby	113	Historiens øjenvidner Af Suada Demirovic
71	Om at kunne, ville og måtte Af Hanne Reintoft	117	OM TILBLIVELSEN
75	3000 år med storytelling – en statusopdatering Af Christian Have	129	Skrifter og bøger og så videre
		135	Et menneskelandskab – malerteknikkens abc
		151	Assistentterne
79	I slutningen er lyset Af Allan Alfred B. Hansted, Kristian Moltke Martiny, Michael Rasmussen og Erik Duckert	153	HVEM VI GERNE VIL VÆRE Outro v/ Gitte Larsen
		157	OM JØRN BIE
		159	TAK

JØRN BIES 64 KVADRATMETER STORE MALERI "I Begyndelsen Var Ordet" er købt af TV2 ØST, hvor det hænger i trapeopgangen til tv-stationen, som ligger i Vordingborg.

FORORD V/ VAGN PETERSEN, ADM. DIR. TV2 ØST

PÅ SIN RETTE PLADS

Først og fremmest en tak til dig, Jørn, fordi du tog mig med på rejsen i din kunstneriske vision. Det har været berigende, fordi jeg har stået over for et menneske af en helt særlig støbning. Du har en helt særlig historie at byde ind med, og det har været en enestående rejseoplevelse. Jeg er stolt over, at det faldt i mit lod at være med til at gøre din vision til virkelighed. Når jeg møder på TV2 ØST og går op ad trappen og ser dit maleri om kommunikationens historie, frydes jeg til stadighed.

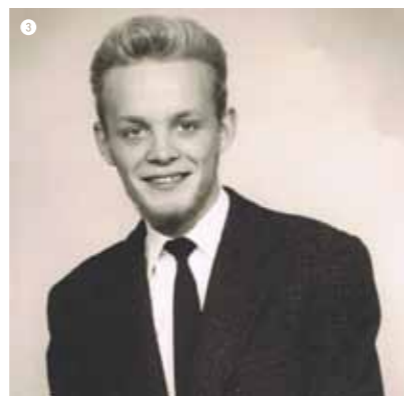
Jeg bliver i det hele taget altid glad og opstemt, når jeg beretter om Jørn Bies kamp for sit værk, fordi det er et godt og smukt billede af, hvad dansk kultur og et enkelt individ kan præstere. Et flot eksempel til efterfølgelse i en verden, hvor alt bliver mere og mere flygtigt og ligegyldigt. Da jeg for år tilbage første gang mødte Jørn, gjorde jeg mig ingen forestilling om, at jeg stod foran en kulturpersonlighed, der var drevet af en helt særlig lyst til at gennemføre sine kunstneriske visioner. Dengang var Jørn stærkt optaget af "Projekt Klarhed", hvor han i stormalerier ville beskrive en række kulturfaktorer for at skabe større bevidsthed om vores kulturhistorie. Han var netop ved at afslutte et 86 kvadratmeter stort værk om den sociale historie, som nu hænger på Egmonts Højskole. "Projekt Klarhed" var et fantastisk projekt, men desværre blev det et af de projekter, som ikke fik lov til at nyde fremme, fordi Jørn ikke ville indordne sig diverse smagsdommere. Det var hans idé, og det var hans pensel, der skulle fuldføre det.

For snart fem år siden fortalte Jørn mig om sit næste projekt over en kop kaffe. Han ville i gang med endnu et stort maleri om kommunikationens historie, og han havde udset sig TV2 ØST som det sted, hvor maleriet skulle hænge. Jeg havde selv et ønske om at åbne TV2 ØST for omverdenen og få gjort områdets befolkning interesseret i, hvad der foregår inde bag murene. Jørns værk om kommunikationen matchede dette ønske perfekt, fordi TV2 ØST netop er sat i verden for at kommunikere og binde en region sammen. Min interesse var vakt, og TV2 ØST var parat til at give

vægplads til værket forudsat, at Jørn kunne få værket finansieret via fondsmidler. Jeg tvivlede på, at det var muligt, men en sådan tvivl havde Jørn ikke. Han var kompromisløst besat af en helt særlig lyst til at fuldføre dette værk, og den kompromisløshed skulle vise sig at blive en rød tråd i hele værkets tilblivelse. Jørn havde udset sig tv-stationens indgangsparti som stedet, hvor det skulle hænge. Også her var han kompromisløs: For en trapeopgang med 180 graders drejning er ikke det nemmeste et sted at placere et stormaleri. Det giver nogle helt særlige udfordringer, men også en helt særlig kunstoplevelse. Det havde jeg ikke set, men det havde Jørn helt tydeligt.

I 2007 gik Jørn i gang med arbejdet. Det stod hurtigt klart, at det ville blive op ad bakke med at finde de fondsmidler, der skulle finansiere værket og i sidste ende betale Jørn en dagløn, han kunne leve af. Det kunne ikke stoppe Jørn. Han fortsatte arbejdet, men uden en helt fantastisk opbakning fra sin hustru, Kirsten, var det nok ikke gået. For det kræver sin mand/kone at se ægtefællen knokle løs uden sikkerhed for at få arbejdet betalt. Netop den manglende finansiering var da også lige ved at få værket til at glide TV2 ØST af hænde, men den 15. juni 2010 var maleriet *I Begyndelsen Var Ordet* på sin rette plads.

Værket udspringer af Jørns helt unikke fortolkning af kommunikationens historie helt frem til dagens digitale samfund. Det afslører, at Jørn er et usædvanligt vidende menneske, og den dag i dag fatter jeg stadig ikke, hvordan han kunne holde styr på al den viden, som værket rummer. Det vidner både om Jørns klogskab og hans brændende interesse for den verden, vi lever i.

JØRN BIE SOM
BARN OG UNG

- 1 1946
- 2 1946 (med faderen)
- 3 1965
- 4 1940
- 5 1947

INTRO V/ JØRN BIE

ALTING HÆNGER SAMMEN

Jeg var omkring 10 år, da jeg havde en drøm, som gentog sig med mellemrum de næste par år. Jeg drømte, at jeg havde malet et stort billede – så stort, at det fyldte hele mit synsfelt. Foran billedet stod en masse mennesker i stilhed og betragtede billedet. De stod der længe, og så begyndte de at nikke, og en efter en sagde de: ”Ja, det er sandt, det er virkelig sandt!”

Dengang tænkte jeg, at sådan vil jeg male, når jeg bliver stor og er blevet kunstner. Fire-fem år senere tog min far, der var billedkunstner, til Mexico for at møde de mexicanske kunstnere og deltage i et grafisk kollektiv, der var blevet dannet. I brevene, han skrev, blev jeg betaget af de store murmalere i Mexico, der sagde om deres store mexicanske identitets- murmalerier: ”Vi vil male billeder, som analfabeter kan læse.” Det gik direkte ind i mit hjerte! Sådan en kunstner ville jeg være.

40 år senere, i 1994, afsluttede jeg to store vægmalerier i Antigua, Guatemala, hvor jeg da havde boet i 16 år. De to billeder handlede henholdsvis om mayakvindens og mayamandens verden. Jeg oplevede, hvordan mayaindianere kom ind og stod et stykke tid foran billederne, hvorefter de nikkede og sagde: ”Ja, det er sandt, det er virkelig sandt!”

Dengang besluttede jeg, at hvis jeg nogensinde skulle rejse tilbage til Danmark, ville jeg forsøge at male store identitetsbilleder, og et af dem skulle handle om menneskets kommunikations- bestræbelser gennem tiden, og titlen skulle være *I Begyndelsen Var Ordet*.

Den lokale tv-station

I skrivende stund – i Danmark, august 2010 og yderligere 15 år senere – er jeg ved at afslutte et 65 kvadratmeter stort vægmaleri om kommunikation gennem tiden med titlen *I Begyndelsen Var Ordet*. Værket er bestemt til at hænge på TV2 ØST i Vordingborg, fordi jeg synes, at en lokal tv-

station er kommunikation, så det brager, og har et helt andet publikum, end de nationale tv-stationer. Jeg bor på Møn, og det lokale liv har altid sagt mig meget – uanset hvor jeg har været. Det gælder også medierne, fordi der bringes historier af lokal interesse og ikke de store indkøbte nyheder, man alligevel ikke kan forholde sig til. Hvad skal jeg som seer f.eks. stille op med nyheden om, at et tog er afsporet i Indien, eller at en seriemorder er løst i Paris.

Billedet er selvfølgelig for alle, men det er først og fremmest henvendt til børn og unge, som kan hente undervisning om kommunikation og historiefortælling ud af det. Da jeg begyndte på billedet i 2007, havde jeg forberedt mig et par år med skitser og research. Jeg læste en masse om menneskets kommunikationsbestræbelser gennem tiderne, og jo mere jeg satte mig ind i myter, legender og mytologier, gik det op for mig, at mennesket på Jorden kun har én universel grundlæggende mytologi. Den varierer forskellige folkeslag, stammer og grupper imellem, men er i bund og grund den samme. Gennem historien har mennesket kun søgt forklaringen på sig selv og en forståelse af de fire centrale spørgsmål, som er på billedet: Hvem er jeg? Hvor kommer jeg fra? Hvor går jeg hen? Og sammen med hvem?

En verden med og uden elektricitet

De fire spørgsmål har ført mennesket ud i alle mulige eksperimenter og opfindelser, krige og undertrykkelse, kunstformer, litteratur og så videre. Uanset hvor meget mennesket synes at forstå, udvikle og kunne forklare, banker den ”Universelle Længsel” efter at forstå sig selv på. Alting hænger sammen. Intet eksisterer i sig selv, og alligevel er vi hver især enestående væsener. Netop dét ville jeg male og vise: At alt er forbundet i et stort felt af energi og bevægelse.

Da billedet totalt er 16 meter i bredden og malet i fire vinkler, som følger trappeforløbet i indgangen til tv-stationen, besluttede jeg at vise to verdener i hver sin fulde cirkel – en verden uden elektricitet og en verden med.

Den første cirkel til venstre repræsenterer mennesket på Jorden de sidste 30.000 år med de ældste tegn og hulemalerier. Her ses menneskets langsomme udvikling og eksperimenter med samfundssystemer, trossystemer, arkitektur, politiske systemer og så videre. Den anden cirkel til højre repræsenterer de sidste 140 år, hvor vi har haft elektrisk lys, og hvor de elektriske og senere digitale muligheder *booster* menneskets bestræbelser til udvikling, fremgang og velstand – såkaldt “civilisation.” I min optik har vi på det nærmeste skabt en hysterisk menneskeklode i vild konkurrence med os selv, og nu – i denne tid – står vi på kanten af kloden og skal tage stilling til vores egen arts overlevelse.

Universet er inde i os selv

Jeg har valgt at male menneskets kommunikationsbestrebelse i form af tegn, skrifter og bygninger fra de tidligste tider og frem til i dag. Ikke store og mægtige mænd, krige og borganlæg, men mere steder, der er bygget, fordi de samlede mennesker, der søgte fred og fordybelse med deres eksistentiale spørgsmål. Jeg har også valgt den genkendelige naturalistiske stil, og så har jeg ikke mindst villet sætte hændelser sammen på nye måder og på tværs af kulturer, årstal og lokaliteter. Det har jeg gjort for at vise, at mennesket som regel opfinder og udvikler sig af nødvendighed, når tiden er rigtig, og når erfaringen er tilstede – ofte på tværs af tid og sted.

Jeg vil vise, at troen på guder kan styre en hel kultur i hundreder af år, men også at de af en eller anden grund forandres eller ligefrem skiftes ud. Menneskets trang til at tro skiftes imidlertid ikke ud, men fortsætter med nye guder og nye ideologier. Vi har hver vores opfattelse af livet, hver vores sandhed. Flere og flere begynder også at forstå, at vi skal finde svarene på vores spørgsmål inde i os selv. – og at hele universet er inde i os selv!

Fremtiden har altid været der

Når myterne og legenderne forsvinder, fravælges identiteten hos den enkelte og hele folkeslag. Afhelligficeringen er i fuld gang sammen med en hel masse andre faktorer som global økonomisk krise, en omfattende moralsk krise og en klimakrise.

Klimaforandringer har der altid været, og mennesket er gået fra den ene krise til den anden i den meget korte tid, vores art har været på denne klode. I lang tid var jeg lige ved at hoppe på den negative kollektive bølge af frygt om jordens og menneskets tilstand, fordi jeg var vred og skuffet på menneskeheden. Nu ser jeg anderledes på det, og især kan jeg ikke afslutte det store billede om menneskets kommunikative bestræbelser med et vredesudbrud og en løftet pegefinger. Hvad ville det bringe?

Der sker så meget i menneskenes verden i denne periode – også mange positive tiltag. Vi begynder at indse, at kloden er en levende organisme, som vi er nødt til at samarbejde med, hvis vi som art skal have en tålelig fremtid. Når vi skal lære klodens sprog, som vi har kunnet engang, skal vi ligesom med alle andre ting, man skal lære, også af-lære, og det vil sige værdisætte og handle anderledes. Sådan har jeg valgt at afslutte min billedvæg: Med et billede af den fremtid, der altid har været der – lige nu i morgen. Ingen dommedagsprofetier eller et billede af en mennesketype, der holdes i gang på alle mulige piller og uendelige tilbud om fordummelse og apati. I stedet for et selvhelbredende menneske, der har indset, at dets potentialer er uendelige, og at vi alle har det samme ophav, de samme byggesten og en fælles fremtid.

Jeg er fuldstændig sikker på, at mennesket inden så længe vil stå og kigge på sig Selv og på Universet – og vil nikke og sige: ”Ja, det er sandt, det er virkelig sandt!”

JØRN BIE, 30 år, 1969

JØRN BIE arkæologisk udgravning i Negev-ørkenen 1964

JØRN BIE og Jellingestenen 1965

OTTE PANELER

PANEL 1:
Fra tidligste tid til år 0

PANEL 2:
År 0 til 1000

PANEL 3:
År 1000 til 1400

PANEL 4:
År 1400 til 1800

PANEL 5:
År 1800 til 1900

PANEL 6:
År 1900-2000

PANEL 7:
År 2000-2012

PANEL 8:
År 2012-

Maleriets to hovedbudskaber bliver anslået allerede på panel 1. Det første er, at alting hænger sammen og er uløseligt forbundet. Man kan ikke samle kommunikationsbegrebet i én matematisk formel – alting hænger sammen gennem tid og rum. Det er menneskets samlede erfaringer, der får os til at overleve som art. En tanke tænkt for tusinde af år siden, kan tages op i morgen, fordi tiden kræver det eller har brug for det. Det er der mange eksempler på i de forskellige paneler.

Det andet budskab på panel 1 er Skabelsen og Paradismyten versus Big Bang-teorien. Så bredt kan vi tænke, så vidt kan vi handle. Panel 1 indeholder også nogle ord, der er større i mål end den øvrige tekst: De 10 bud, navnene på de mennesketyper, der kom før os, og en henvisning til Matriarkatets tid på Jorden.

Jeg kan udmærket godt sætte mennesker sammen, der ikke har levet samtidig, men haft den samme tanke. I panel 2 handler det meget om religion på forskellige planer, iblandet politik, filosofi mm. som alt sammen er blevet brugt til at fremme det religiøse budskab. Jeg har Jesus og Maria Magdalene midt i billedet som to smaskforelskede mennesker med en enorm gennemslagskraft. Der er de fire evangelister, Muhammed (med ryggen til), det gyldne snit, Bebudelsen, Mayaernes skabelsesberetning, Popul Vuh, Buddha og Odin, Julius Cæsar der lavede det første danske alfabet, og nederst Jellingestenen, Danmarks dåbsattest, Viisdommens brønd og egeret Ratosk, der er budbringer på Livets Træ Ygdrasil fra nordisk mytologi.

Her er ledeordene historie, legende, myte, etnografi. Igen er det religionen, der styrer handlingerne. De store korstog begynder, Jydske Lov underskrives i Vordingborg som en vigtig del af dannelsen af staten Danmark. Dannebrog falder ned fra himmelen, Rolf Krake med bjørnen som kraftdyr. Kirkens "opfindelse" af år 0, legenden om Kong Arthur med *The Lady of the Lake*, Merlin og sværdet Excalibur, Saxo Grammaticus, Hildergard von Bingen, Balder, den smukkeste af alle Guder, Den Hellige Gral, Adam af Bremen, Ibn Fadlan, Tacitus, Dante og Den Guddommelige Komædie og Vølven, der spinder livets røde tråde.

Her er der så meget, at det ville tage flere timer at gennemgå. Kort fortalt er det Amerikas opdagelse og den såkaldte erobring af hele kontinentet, først og fremmest spanierne og portugiserne. Aztekerne, Toltekerne, Miztekerne, Mayaerne, Inkaerne og alle de hundredvis af andre kulturer underlagt på ganske få år. Og en beskrivelse af hvad Europa fik hentet ind af goder fra de kulturer. De klassiske kunstnere med Leonardo, Rafael, Michelangelo o.m.fl., den klassiske musik, de store opdagelser, elektromagnetismen og Edisons elektriske pære, Gutenbergs trykmaskine, Martin Luther og Reformationen, Newton, H.C. Andersen, Darwins teori, de store skuespilskribenter, Jeanne d'Arc, Shakespeare, Goethe og Nostradamus.

Time is money!, masseproduktion, kulturforandring, begrebet frihed, fotografiet og den første fotojournalistik. Flyvemaskinen, poststrytteren, postbåden, posttoget, telefonen og telefonpælene, der ændrer perspektiverne i landskabet. Historiefortælleren, folkesangeren, den kloge kone m.fl. begynder at uddø, Marx skriver *Das Kapital*, Det store Pariseroprør, eksistentialisterne, den første bil, benzin og olie, skyskraberne, fast-food, Nordamerikas indfødte bliver overrendt af emigranter fra Europa, USA opstår, Frihedsgudinden bygges. Radioen, slaveriet, profitten styrer. BARNET er kunstners statement: jeg påstår, at menneskets gang på denne jord kun lige er begyndt. Jeg ville illustrere menneskets umådelige trang til destruktion – et enormt paradoks.

Panel 5 og 6 hører faktisk sammen, idet "barnet" dominerer begge paneler. Udover barnet er ledeordene på dette panel: "Den store illusion" og "Statement". Fotografiet, filmen, Hollywood, Lenin, kommunismen, kapitalismen, nazismen/fascismen, de to verdenskrige, A-bomberne, de nye kunstretninger, den nye musik, Børskrakket 1929 på Wall Street, depressionen, den mexicanske revolution og de store identitetskunstnere, psykoanalyser og Internationale.

Panel 7 bliver faktisk en introduktion til panel 8's "nødvendighed" for forandring, ny- og aflæring. Fra jeg til vi, med nedbrydning af faggrænser og "monopol" på de rette meninger.

Panel 8 skulle så gerne vise os, at vi kan tænke, føle og handle meget "større", end vi traditionelt har gjort hidtil, som angivet på panel 1 mellem Big Bang og den kristne skabelsesberetning. Menneskets globale, såkaldte økonomiske krise er rettere en økokrise, der oven i købet har en klimaforandring lige under fødderne på os at tage stilling og handle på.

Panel 8 skulle så gerne vise os, at vi kan tænke, føle og handle meget "større", end vi traditionelt og hidtil har gjort. Med nye tanker og nye sprog. På panel 1 henviser jeg til Big Bang og den kristne skabelsesberetning, som er en uhyrlig begrænsning af os selv. Det er som at skære al støj væk ved at presse det hele sammen digitalt. Menneskets globale, såkaldte økonomiske krise er en meget mere omfattende krise end som så. Det er en moralsk krise og en øko-krise, og som en del af den har vi også klimakrisen. Det hele ligger lige under fødderne på os – for at vi kan tage stilling og handle. Panelet rækker et godt stykke ud i fremtiden.